

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ethices Christianae, Libri Tres

Daneau, Lambert

Genevæ, 1579

Cap. XX. Ecquæ sit secundæ huius Legis Tabulæ summa.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41242

te imprimis est colendus. Quod etiam ab Ethnico homine sapienter dictum est.

Sed illa verba non tantum Deum omnibus & singulis nostri, id est, hominis partibus diligendum, colendum, & venerandum significant: sed etiam totis iis viribus, totoque eo conatu & potestate, quæ in singulis inest. Ait enim summa, *Totis viribus, toto animo*, id est, toto nisu & virtute siue facultate, qua plurimum & maxime quæque pars nostri potest. Ergo non fictè, non perfunctoriè, non ad tempus tantum: sed verè, integrè, & perpetuò diligendus est Deus, ut nihil sit in vlla hominis parte, quod non sit Deo dicatum, siue vires, siue opus, siue conatum, siue affectum, siue rem ipsam, siue vim & facultatem eius spectes. Et hæc est illorum verborum brevis explicatio.

CAP. XX.

Ecquæ sit secundæ huius Legis Tabulæ summa.

Secundæ autem tabulæ hæc summa est, Diliges proximū tuum sicut teipsum, Matth. 22. v. 39. Leut. 19. v. 18. In quo voce ἀγαπᾷν vitur Scriptura, quemadmodum in superiore capite, vbi de Deo agit.

Hic autem maximè vera Christianæ charitatis natura est exponenda. Nam etsi vtraque Dei & proximi dilectio à Dei spiritu inditur, infunditurque mentibus nostris, etsi vtraque sancta est

est & cælestis, illa tamē superior quę est Dei dilectio, nō satis à nobis explicari potest. Omnem enim humanum captum superat. Cuius in nobis etiam exigui radij mirabiles tamen vires & effectus producant, adeò vt nihil sit in nobis eo charitatis diuinę sensu potētius & firmitus, Roman. 8. vers. 37. Hęc autem proximi dilectio facilius explicatu est, & ad hominis captum accommodatior, quia nihil tam naturale est, quàm hominem ab homine amari, id est, eundem penē à seipso. Facilius enim & oritur & sentitur in nobis, 1. Ioan. 4. vers. 20. Ergo quid sit videamus. Et hęc quidem proximi dilectio est, de qua etiam vide distinct. 2. de Pœnit. cano. Caritas. Thomas in 2. 2. quæst. 23. & seq. August. li. 1. De doctr. Christiana. cap. 23. & seq. Caritas siue dilectio Christiana est propter Dei gloriam idem sentire, velle & loqui, sancti verique alicuius finis gratia. Quę definitio est per partes exponenda. Itē Caritas est vinculū perfectionis, vt ab effectu Paulus definit, Coloss. 3. v. 14.

Ac primū quidem in ea genus est hoc totum Idem sentire, velle & loqui, quia ita & Paulus definiisse videtur, 1. Corinth. 1. v. 10. & Philipp. 2. versu 2. & communis omnium hominum vox. Aiunt enim, idem velle & nolle ea demum firma amicitia est. Itaq; eos, qui se mutuò Christianè diligunt, Paulus vocat *συνήχους* & τὸ ἐν φρεσίν τας, Philipp. 2. vers. 2. & alibi *ὁμοθυμαδὸν* viuere dicuntur ij, inter quos Christiana illa caritas viget, Actor. 1. vers. 14. & 2. vers. 46. quasi in pluribus illis corporibus vna tamen & eadem anima viuat & moueatur, & vna & eadem nu-

mero voluntas insit, non autem plures in illis.

Quod autem additur Idem eos loqui, qui se Christianè diligunt, non est superfluum. Neque enim tacitè tantum intrà se idem sentire & velle debent: sed etiam palàm & apertè profiteri, quia tegi se & occultari nō sinit tantus ille charitatis ardor, quin prodit se quacunq̄ potest, vt & alterum ædificet, & indicium sui ostendat. Itaque obscuræ illæ & timidæ consensus & amoris nostri significationes, veræ Christianæque charitati planè repugnât, quia Charitas metum expellit è pectore. i. Ioan. 4. v. 18.

Additur autem, Sancti, verique alicuius finis gratia. Id quod est differentia loco in hac definitione. Neque enim melior à nobis potuit differentia afferri. Et meritò. Ex fine enim maxime Christiana charitas ab omni vel simulati affectus, vel vitiosi, improbatique amoris genere distinguitur. Nam de omni re cuiuslibet finis gratia idem velle & loqui Christiana charitas non est: sed demum sanctè idem velle & loqui, Christiana dilectio nominatur. Sæpe latrones inter se coeunt: sæpe improbi inter se malefactorum societatem contrahunt (quæ Malorum coitio propriè appellatur) propter quæ perpetranda idem volunt & loquuntur, neque tamen is consensus & voluntas Christiana charitas est appellanda. Non gaudet enim iniustitia charitas, neque illi consentit vnquam, vt Paulus ait, i. Corinth. 13. vers. 6. sed iustitiæ, qua delectatur. Itaque si rixæ, si cōtentionis nostræ tuendæ gratia cum alio consentimus, eique adhæremus, neque hæc consensus animorum, charitas est: sed potius

potius illius teterrima pestis est, & labefactatio. Philip. 2. v. 3.

Neque verò sanctum tantum charitatis finem & diligentis animum esse oportet, sed etiam verum & syncerum, ut & nihil aliud diligat, quàm quod amandum est, & siquid vitiosè amet, specioso prætèxtu non tegat. Nihil enim ficti, nihil simulati, nihil denique fraudis habet, sed omnia candida ex puro, corde bonâq; & syncera conscientia Christiana charitas. 1. Timoth. 1. vers. 5. Nam & illa solùm diligit quæ amanda sunt: & quæ fictè aut vitiosè optantur pulchro nomine, neque dissimulat, neque celat.

Est autem in vniuersum triplex finis, propter quem homines inter se mutuò consentiunt, Ni-

mirum vel {
 Vitiosus & improbus.
 Fictus.
 Sanctus & verus, qui vtrique superiori contrarius est.

Ac improbus quidem siue vitiosus finis est, si quis maleficij, scelerisve committendi causa cum alio consentiat, qualis consensus est inter latrones, mæchos, adulteros, & alios improbos.

Fictus finis est, qui cum non sit ipse per se improbus, non tamen est is, propter quem alius alium diligere à Deo iubemur. In quo explicando diligenter obseruanda est Aristotelis optimi Philosophi sententia, qui lib. 8. ἠθικ. Νικομαχ. triplicem esse eum finem fictum ostendit. Est e-

nim aut {
 Commodum & lucrum.
 Honos.
 Voluptas iocosa & ludicra, quam cōfectantur, qui ita amant: non autem eum, quem

amant, propter seipsum, aut eo, quo Deus iubet, animo diligunt. Itaque qui commodi, beneficij aut lucri ab eo, quem amat, percipiendi gratia diligit, is non vera Christianaque charitate diligit. Mercenariam enim charitatem, ac velut *πρωτὴν* meritoriam facit. Hæc ferè vulgi amicitia & dilectio est, Nam vt ait Poeta,

Vulgus amicitias utilitate probat.

& illud eiusdem,

Cum fueris felix, multos numerabis amicos,

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Quidam autem honoratiores ob lucrum nõ amant, neque ob commodum aliquod pecuniarium: sed laudari, coli, prædicari se ab iis volunt, quos diligunt: & eos idcirco amant, vt habeant laudum, beneficiorum, dictorum, factorumve suorum tubas & præcones. Sed neque ipsa est Christiana charitas, sed ethnica. Hoc modo ferè nobiliores, potentiores & doctiores amant ignobiliores, tenuiores, & indoctiores.

Deniq; quidam etiã ioci, ludique gratia diligunt, quòd voluptatem ex tali homine, & eam quidem non improbam capiant. Hæc ferè puerilis amicitia est, & *ἡδύτης*, id est, simpliciorum hominum.

Hos fines non spectat charitas Christiana, sed eum solum, qui verus est, & propter quem Deus proximum, id est, alium esse diligendum tradit. Amat enim Christianus alium propter Deum, & propter eum ipsum quem diligit, quia is Dei imago est, & pulcherrimum Dei opificiũ. Nam Deus ita fieri præcipit, cui parere vult. Ioan. 15. v. 12. 1. Ioan. 3. v. 11. Ergo non spe lucri diligit

ligit Christianus. Vnde fit, vt in eos maximè beneficium conferat, à quibus non sit recepturus, quales sunt pauperes, egeni, peregrini, viduæ, orfani, Iacob. 2. v. 6. Leuit. 19. v. 34. Deut. 24. vers. 17. neque tantùm in diuites beneficus est. If. 58. v. 7.

Item quia neque laudis, neque præconij expectatione diligit, Matth. 6. vers. 3. etiam in hominem mutum, & beneficij immemorem, & ingratum promptus est, & liberalis Christianus. Psal. 7. vers. 5. Psal. 41. vers. 10. Psal. 55. vers. 14. Sic in Nabal ignotum Dauid beneficia contulit. 1. Samuel 25. v. 15.

Item quia voluptatem non spectat, etiam in eum largietur beneficium, & eum amabit Christianus, qui sibi infestus, morosus, infensus & molestus, atque adeo professus inimicus erit. Et hæc quidem de vero Christianæ charitatis fine.

Sanctus autem erit finis, si, quantùm illæsa Dei maiestate licet, amabit. Plus enim, aut aliter diligere non licet. Roman. 12. vers. 18. Is igitur finis

est sanctus qui & { Dei gloriam.
Proximi edificationem, im-
primis autem animæ illius
salutem in eo spectat. Quod quando fiat ex sacra scriptura discendum est. Est enim fides charitatis fons, origo & mater.

Ex quibus omnibus consequenter intelligi potest, quæ sint vera veræ Christianæ quæ charitatis effecta. Sunt autem duo, quæ Paulus 1. Corinth. 13. explicat fusè quidem, etsi non omnino ordine: ad quæ duo capita præcipua, quæ co
P. ij.

loco Paulus optimè tradit, omnia reuocabimus. Sunt autem illa duo, Concordia, & Benignitas, quæ ut nobis insint, & præstentur à nobis, quædam confectanda sunt, quædam etiam fugienda. Quæ utraque in illo Pauli loco extant.

Ac Concordia quidem est verissimus charitatis effectus. Quid enim mutue dilectioni & amori conuenientius, quam pax atque concordia? Quid autem nocentius, quam animorum diuortium atque discordia? Itaque charitas appellatur Vinculum. Coloss. 3. vers. 14. & qui verè student diligere, eos ad pacem & concordiam Paulus exhortatur. Roman. 12. vers. 18. Ut autem sit huiusmodi Christiana charitas,

1 Dicitur non esse inflata. I. Corinth. 13. vers. 14. *ἡ φουφέται*. Nihil enim tam charitati contrarium, quam arrogantia animi & superbia.

2 Non irascitur facile vel temere. Ira enim dissoluit amicitiam.

3 Ergo non est suspicax, aut suspiciosa, *ἡ λογίζεσθαι τὸ κακόν*. I. Corinth. 13. vers. 5. Serit enim lites & iniuria suspiciosa natura.

4 Non est item Irritabilis, *ἡ παροξύνεται*. I. Corinth. 13. v. 5.

5 Denique non est Insolens, *ἡ ὑπερφιάται*. I. Corinth. 13. vers. 4. Itaque huiusmodi est, ut neque dicto, ut est Hier. 9. vers. 5. neque facto: sed ne cogitatione quidem quæquam offendat. Zachar. 7. v. 10. & 8. v. 17.

1 Contrà verò Christiana, veraque charitas est humilis. Nam eos qui se amaturi sunt exhortatur Paulus ad animi humilitatem & modestiam. Colos. 3. vers. 12. Itaque neque iudicium sibi

sibi alter assumit de fratre, neque eum despicit, sed cedit ei, & honore præuenit. Iacob. 3. vers. 1. Roman. 12. v. 10.

2 Est facilis & prompta ad condonandum & parcendum, si quis offenderit. Itaque ait Paulus *πλήρη σέβει*, id est, omnia illata incommoda placidè tolerat & sustinet. 1. Corinth. 13. vers. 7. & iniuriam animo æquissimo condonat acceptam. Colof. 3. vers. 13. Charitas enim operit multitudinem peccatorum. 1. Pet. 4. vers. 8. Prouerb. 10. vers. 12.

3 Credit omnia magna animi simplicitate, & ne malè suspicetur de quoquam aut falsò. 1. Corinth. 13. v. 7.

4 Sperat omnia, id est, expectat in melius. Itaque facilè non irritatur. Omnia enim in bonam, æquiorémque partem interpretatur, & de meliori proximi emendatione non desperat. 1. Corinth. 13. v. 7.

5 Denique patiens est in omnibus, quæ aduersa nuntiantur aut prædicantur *σομείει πάντα*, ait Paulus 1. Corinth. 13. vers. 7. Nec tantùm illata damna æquo animo fert: sed etiam futura patienter expectat, adèd vt non se vlciscatur, neque malum pro malo reddat. 1. Thess. 5. v. 15. Roman. 12.

Benignitas etiam est secundus veræ, Christianæque Charitatis effectus. Est enim benefica & munifica charitas erga eos, quos diligit. Iis enim & bene vult esse, &, quantum in se est, benefacit. Et ideo iubentur ij, qui proximum diligunt non tantùm ore, sed etiam re ipsa & opere ipso diligere, quia aliàs decipere est, non au-

tem diligere. Iacob. 2. versu 15. I. Ioan. 3. versu 18.

Ergo proximo succurrit charitas & re, & ope, & consilio. Nam siue rebus bonis que nostris egeant, siue opera, industriâ que ingenij nostri, siue denique vita etiam ipsa, succurrimus iis, quos verè Christianè que diligimus. Ioan. 15. versu 13. Eò enim vsque progreditur, animât que nos vera charitas, vt vitam etiam ipsam pro proximis in pia, iustâ que causa, si erit necesse, profundamus. Ergo charitas.

1 Non est Inuidiosa, & alienæ fœlicitatis impatiens. 1. Corinth. 13. vers. 4. Iacob. 3. vers. 14. Galat. 5. vers. 15. quacunq; in re ea fœlicitas proximo obueniât, siue in bonis, siue in fama, dignitatè que.

2 Non quærit quæ sua sunt, vt Paulus ait 1. Corin. 13. vers. 5. Comoda enim propria spernit, vt aliena promoueat, & augeat.

3 Non inhonestè & illaudabiliter se gerit, & *αὐτοῦ* 1. Corin. 13. vers. 5. vt cùm bene ceperit, deficiat, aut fatiscat benefaciendo.

Quid igitur est charitas? quid efficit, gignitque in nobis:

1 De alienis bonis æquè atque de propriis & suis lætatur: gemit etiam de alienis incommodis. Roman. 12. v. 15.

2 Quærit, procurâtq; ea, quæ proximo profutura scit, aut suspicatur, etiam non rogata illa aut interpellata, sed sponte sua. Rom. 12. vers. 11.

3 Denique indefinenter, & incessanter, omnique tempore & ratione, quæ optimè potest, benefacit. 2. Thess. 3. v. 13.

Hebræi sanè 4. hominum genera esse volunt:
vnum

vnus eorum qui dicunt, Meum, meum est: tuum, tuum est: qui plane sunt charitatis expertes. Secundum eorum, qui dicunt, Meum tuum est, & Tuum meum est, qui Mercenariam & Pharisaicam charitatem inducunt. Tertium eorum, qui dicunt, Meum meum est, & Tuum meum est, hi sunt auari. Quartum, eorum qui dicunt, Meum tuum est, & Tuum tuum est, atque hi verè Christianam charitatem habent, qualem Paulus descripsit hoc loco.

Additur autem, *Proximum tuum*. In quo quaeritur, quis sit proximus. Proximi autem nomine omnes omnino homines continentur, cuiuscunque sint sexus, nationis, cognationis, religionis & erga nos affectionis, quos diligere, & quibus benefacere iubemur. Is. 58. vers. 7. Carnem tuam ne despexeris, Roma. 12. versu 18. Galat. 6. versu 10. Luc. 10. versu 30. Ratio est, quòd ea hominum est inter se similitudo, siue corporis fabricam, siue animi constitutionem spectes, vt nihil ab homine penè homo differat, neque quicquam alteri tam sit simile, non ouum ouo, lacti, aqua aquæ, quàm homo est hominis. August. libr. 1. de Doctr. Christiana. cap. 23. ait esse 4. diligenda, Angelos, Proximos, Nos ipsos, & Corpora nostra. Ephes. 5. vers. 29. sed nos propriè hinc Legem Dei explicamus quæ ad homines pertinet, non ad Angelos.

Nam eadem est & vna in omnibus corporis cõpositio & fabrica, omnibus pedes deorsum, caput sursum, binæ manus, gemini oculi, vnicum cor, lingua vna, & reliqua similia, de quibus in Anatomicis administrationibus luculèter me-

dici disputant, ut qui ea in vno nouerit, in omnibus viderit atque intellexerit. Quod si quaedam sunt in parium membrorum quâtitate, colore, aptitudine, aut robore dissimilitudines in diuersis indiuiduis & hominibus singulis, non sunt tamen illæ specificæ, quemadmodum Dialectici loquuntur, differentiæ, sed quaedam varietates ad singulorum indiuiduorum distinctionem à Deo additæ, & ad totius humani generis vsum & ornatum necessariæ. Nam vti in eadem dextra manu non sunt omnes digiti eiusdem quantitatis, quanquam tamen eiusdem substantiæ sunt, idque ad commodiorem manus vsum & habilitatem à Deo factum est, neque in eodem corpore omnia membra eiusdem coloris ad venustiore formâ, quanquam eiusdem sunt substantiæ: ita in ipso vniuerso genere humano ad maiores opportunitates, habilitatésque non sunt omnes homines à Deo conditi factique eiusdem quantitatis, coloris, & habitus, quanquam tamen omnes sunt eiusdem substantiæ & nature.

Quod autem attinet ad animum, omnes ad vnâ Dei imaginem creati sumus. Genes. 1. vers. 27. 1. Corinth. 11. vers. 7. Ex quo fit, ut sapientissimè Hebræi sua lingua omnes homines nobis אָחַי & אֶחָיו fratris & cognati siue cōsanguinei nomine commendent. Vna enim communi inter se & eadem cognatione omnes continemur. Luc. 10. vers. 30. Itaque omnes inter nos & fratres sumus, & cognati, iisdem parentibus Adamo & Eua primum orti, ab eodem Deo in mundum producti quoque. Genes. 19. vers. 7. Itaque vnum tantum patrem, & eum quidem cœlestem, iubemur

iubemur agnoscere, nempe Deum, Matth. 23. v. 9. & à Paulo dicimur non solum ex eodem semine, sed etiam ex eodem sanguine facti. Act. 17. vers. 26. Lactant. lib. 6. cap. 10. Nam si ab vno homine, quem Deus finxit, omnes orimur, certe confanguinei fumus: & ideo maximum scelus putandum est odisse hominem, vel nocentem. Item si ab vno Deo inspirati omnes, & animati fumus, quid aliud, quam fratres, fumus? & quidem coniunctiores, qui animis, quam qui corporibus. Haecenus ille.

Et hæc quidē non solum à Christianis Theologis consentienter scripturæ tradita sunt: verum etiam ab ethnicis Philosophis, imprimisq; à M. T. Cicerone. lib. 1. De legibus, his verbis. Id iam patebit, ait, si hominum inter ipsos societatem, coniunctionemque perspexeris. Nihil enim est vnum vni tam simile, tam par, quam omnes inter nosmetipsos fumus. Quod si depravatio consuetudinum, si opinionum varietas non imbecillitatem animorum torqueret, & flecteret quocunque cœpisset, sui nemo ipse tam similis esset, quam omnes sunt omnium. Itaque quæcunque est hominis definitio, vna in omnes valet. Quod argumenti satis est, nullam dissimilitudinem esse in genere. Quæ si esset, non omnes vna definitio contineret. Etenim ratio, qua vna præstamus beluis, per quam coniectura valemus, argumentamur, refellimus, differimus, conficimus aliquid, concludimus, certe est communis: doctrina differens, discendi quidem facultate par. Nam & sensibus eadem omnia comprehenduntur, & ea, quæ mouent sensus, itidem

mouent omnium: quæque in animis imprimuntur, de quibus ante dixi, inchoatæ intelligentiæ similiter in omnibus imprimuntur, interpretæque est mentis oratio, verbis discrepans, sententiis congruens. Hactenus Cicero.

Ergo sexus diuersus non est spectandus, neque fas est, vt fœminæ fœminas tantum diligat: masculi autem mares. Nam & mares & fœminæ sese mutuò, & alij alios Christianè diligere debent, quando fratres sunt & vna definitione continentur, & ad vnam Dei imaginem mas & fœmina creati. Genes. I. versu 27. Et, vt docet Aristot. quid inter marem & fœminam, excepto paucarum quarundam partium vsu, interest?

Neque etiam regionis nationisve diuersitas spectanda, quando, vt Christus docet, Iudæo proximus fuit Samaritanus, non Iudæus. Luc. 10. vers. 30. Præterea diuersus regionis situs naturalia illa cognationis humanæ iura non tollit, aut extinguit. Sæpe enim accidit, vt fratres ex iisdem parentibus peregrinantibus, diuersis tamē in locis, nascantur: & qui in eadem domo & loco nati sunt fratres, diuersis tamē in regionibus habitent, qui non propterea fratres esse desinunt. Vniuersus enim mundus est hominum domus & domicilium. Lactant. lib. 6. cap. 11. Quid personas eligis? quid membra inspicis? Pro homine tibi habendus est, quisquis ideo precatur, quia te hominem nouit. Largitor cæcis, claudis, debilibus, destitutis, quibus nisi largiari, moriundum est: inutiles sunt hominibus: sed utiles Deo: Hæc Lactant.

Neque etiam religionis diuersitas spectanda est.

est. Sunt enim omnes homines ad Dei vnus imaginem creati. Gen. I. vers. 27. Quanquam tamen Dei filiis & fidei domesticis imprimis est benefaciendum. Galat. 6. vers. 10. inter quos non tantum illa, quæ superius exposuimus, communia sunt, sed hæc quoque arctiora vincula & fortissima, eadem fides, idem Deus, idem Baptisma, eadem hæreditas cælestis, idem denique Christus & Ecclesia. Ephes. 4. vers. 4. 5. 6. quæ res nos magis illis obligant, quanquam tamen omnibus est benefaciendum.

Sed neque sanguinis, familiæque, ex qua oriundi sumus, diuersitas afferenda. Quanquam enim plus parentes, quàm qui non sunt: plus fratres, quàm cognati diligendi sunt: & in Christiana charitate sunt certi gradus obseruandi, arctioraque inter has quàm inter illas personas vincula: sumus tamen, vt ait Paulus, omnes ex eodem sanguine. Itaque sunt omnes diligendi, Actor. 17. versu 26. Lactant. lib. 6. cap. 12. Nam qui bonum facit vel consanguineo, vel proximo, vel amico, aut nullam, aut certè non magnam laudem meretur, quia id facere debet, estque impius ac detestabilis, nisi id fecerit. Qui autem facit alieno & ignoto, is verò dignus est laude, quoniam, vt faceret, sola ductus est humanitate.

Denique neque ipsa eorum, quos amamus, aliena à nobis affectio & animus auersus spectandus est, qualis est eorum, qui nobis sunt inimici etiam capitales. Nam & hos diligere debemus, & iis benefacere, neque tantum eorum bonis & rebus succurrere, quantum in nobis est,

Cap. 20. ETHIC. CHRIST.

Exod. 23. ver. 4, & 5. sed etiam personis, idque libenter & amico promptoque animo, si verè Christiani sumus, Matth. 5. ver. 44. Ergo si inimicus esurit, cibandus est: si sitit, potandus est, vt Paulus ait, Roman. 12. ver. 20. Prouerb. 25. v. 21. Neque obstat, quod est 2. Samuel 19. ver. 6. & Hesiod. lib. 1. ἔργων ἕ, ἡμέρων. Nam illud dicitur ex sensu humani sententia, non ex diuini verbi mente. In quo tamen ipso valde notanda est Hieronym. hæc sententia, quæ extat libr. 1. contra Pelagianos, Præceptum est mihi, ait, vt diligam inimicos, & orem pro persecutoribus. Nūquid iustum est, vt ita diligam quasi proximos & consanguineos & amicos? vt inter æmulum & necessarium nulla distantia sit? Si inimicos diligo quasi proximos, amicis quid amplius exhibebo? Aut si hoc dixeris, illud tacere debueras, ne contraria sibi in eodem loco dicere videaris, inimico nunquam esse credendum. Sed quomodo diligatur inimicus, & Lex docet, iumentum aduersarii, si ceciderit, subleuandum. Et Apostolus, si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da illi potum. Hoc enim faciens carbones ignis congregabis super caput eius, non in maledictum aut condemnationem, vt plerique existimant: sed in correctionem, resurrectionem, & plenitudinem, vt superatus beneficiis, odij igne excocto frigore charitatis inimicus esse desinat. Hæc Hieronym. vide Thomam in 2. 2æ. quæst. 24. Bernard. verò hæc sententia, quæ est Sermo. 50. Cât. Porrò inimicum hominem, quoniam nihil est, pro eo quod non diligit Deum, nō potes quidem diligere tanquam teipsum,

psum, qui Deum diligis: diliges tamen, vt diligat, est subtilior, vti tota illius loci disputatio de charitate.

Additur in summa, *Sicut teipsum*. Quæ fanè comparatio non metam, aut regulam, finemque charitatis ostēdit, quem spectare debemus: sed modum tantum, alacritatemque, & vehementiā animi & ardoris in succurrendo, & iuuādo proximo. Neque enim ex eo legitimus & rectus amor noster erga proximum iudicandus est, quod sic & ad eundem finem eum diligimus, propter quem & nos ipsos. Nam plerunque, & vt plurimum cæcus est amor nostri, & semper in vitio habita est φιλαυτία, & ita se plerique amant, vt quod in se pessimum est, foueant, velut voluptatem, auaritiam, iram. Quod autem optimum est negligant, veluti Dei metum, morum emendationem. Quo modo & sine si quis alium diligat, vitiosa est ista dilectio, & illegitima, & à Deo damnata. Sed quia ad nos nostraque procuranda, agenda, & promouenda valde seduli & vehementes, diligētes & alacres sumus, eadem & tam alacri opera & animo in rebus & personis, vt aiunt, aliorum procurandis appareamus. Itaque eò pertinet illa similitudo & comparatio, Sicut teipsum, Matth. 7. ver. 12. Aliter Scholastici sentiunt, charitatem benè ordinatam incipere à seipso, quia regula est prius quàm regulatum ex ea. Sed illi perperam, qui nos & amorem nostri veram Christianæ charitatis regulam esse putant.

Quem autem finem in proximis diligendis spectare, & quam nobis regulam statuere de-

beamus, alia docet comparatio. Nempe ut proximum diligamus, sicut Christus nos amavit, Ioan. 15. vers. 12. Ex quibus omnibus quæ sit secundæ tabulæ vis & summa intelligitur.

Optimè autem & cōvenientissimè addi huic loco posse videntur quædam argumēta, ex quibus ad illam fraternam proximi charitatem excitemur atque inflammemur, quæ nos non omnia colligemus, sed aliqua tantum, quæ tradit Scriptura. Ex quibus illud certè

Vnum est, Proximos diligendos, quia id fieri Deus iubet, cui non parere nefas est, Ioan. 13. v. 34. & 15. v. 12.

Alterum, Quia omnes Dei vnus eadem imago sumus, Genes. 1. v. 27.

Tertium, Quia pulcherrimum omnium, quæ sub cælo sunt, Dei operum opificium sumus, nos homines. Itaque si quod Dei opus amādum est, vnus maximè homo est diligendus.

Quartum, Quia eum mutuuum hominum inter sese amorem natura ipsa conciliat, quam si ducem sequimur, nos mutuò diligemus, ita similes inter nos sumus omnes, ita arctis omnes inter se societatis vinculis sumus coniuncti, ut qui alium odit, penè seipsum odio prosequi videatur.

Quintum, Illa spiritalis coniunctio, quæ est inter omnes Christianos, satis eos inter se conciliare debet, id est, eadem fides, idem baptisma, Ephes. 4. v. 4.

Sextum, Ipsa humanæ conditionis ratio, nos ad hoc ipsum exhortatur. Nā cum sit homo animal natura *παιπκὸν* & gregabile, sui generis &

& speciei alios amet necesse est. Vnde vox illa est apud Terentium. Homo sum, humani à me nihil alienum puto. Et humanitatem, quæ nihil aliud est, quàm promptus & proclivis ad beneficiendum iis animus, qui sunt nostri generis, ab homine dictam & appellatam omnes tradunt, quia homines ex omnibus animalibus eã retinent & innatam gerunt,

Denique ipsius humanæ conuersationis utilitas id exigit. Nam quanquam Deus hominem præstantissima conditione creauit, noluit tamẽ esse in hac vita, & iis quæ ad eã necessaria sunt, *ἀνταρκῆ*, sed omnis vitæ nostræ pars, sexus, ætas, status, conditio, alieno, id est, hominis alterius auxilio eget. Neque enim quisquam est ita locuples, & rebus omnibus, quæ ad vsum huius vitæ pertinent, abundans, vt egeat nemine. Ergo ea necessitas, & quæ ex homine percipitur utilitas, mutuóque ab homine redditur & præstatur, homines inter se conciliat, quia mutuis se auxiliis egere sentiunt & vident. Itaque vel ex ea vna causa se amant, 1. Ioan. 4. vers. 20. Præclare enim dictum est ex nullo alio animantiũ genere ab homine tantam utilitatem & commoditatem percipi, quanta ex alio homine capitur. Vnde natũ prouerbium, Homo homini Deus. & illud Pauli notandum ex Galat. 5. v. 15. Si alij alios mordetis & deuoratis, videte ne vicissim alij ab alijs consumamini.